

RAADSGRIFFIER

Auke ten Hoeve
© 2023

Raadsgriffiers heb je in allerlei soorten en maten. Hierin onderscheid ik me door mijn ervaring en achtergrond. Dat maakt, dat de ene griffier niet beter of slechter is dan zijn collega. Wel dat de ene beter past bij een gemeenteraad dan bij de andere. Elke gemeenteraad verdient zijn eigen raadsgriffier, afhankelijk van de levensfase waarin de gemeenteraad zit.

Taakopvatting

De raadsgriffier is samen met de voorzitter (de burgemeester) verantwoordelijk voor het opstellen van de agenda voor bestuursvergaderingen. Daarmee heeft hij/zij invloed op de structuur van elke vergadering. Ze kunnen het gebruik van tools zoals vergaderbeheerplatforms die de efficiëntie van het vergaderproces verbeteren, stimuleren.

De raadsgriffier draagt zorg voor de verslaglegging van wat er is besproken en besloten tijdens een vergadering, maar vaak ook de voorbereiding en opvolging van de acties, de administratie en de correspondentie. Is de contactpersoon voor de gemeenteraad waakt deze ook over de geldende wet- en regelgeving uit het oogpunt van de gemeenteraad.

Hierbij is zelfstandig, maar werkt samen met anderen. Hij/zij controleert of andere organen binnen de gemeente, waaronder adviescommissie, werkgroepen etc., de aan hun (door de gemeenteraad) opgedragen taken uitvoeren, hij/zij heeft discipline, is nauwkeurig, kan plannen en organiseren en kan zich (mondeling en schriftelijk) schriftelijk goed uitdrukken (met oog voor nuances).

Ideaal

Wat zijn de eigenschappen en competenties van een ideale raadsgriffier? Raadsgriffier zijn vraagt om specifieke eigenschappen en competenties. Hoe ziet een profielschets of functieprofiel van de ideale raadsgriffier er uit?

Controleert:

De Raadsgriffier houdt bij of het College (als dagelijks bestuur van de gemeente), de gemeenteraad zelf, commissies en werkgroepen etc. de aan hen opgedragen taken uitvoeren. Zorgt voor inzicht in de uitvoering voor zichzelf en het gemeentebestuur (Raad en College samen). Signaleert als taken niet (tijdig) worden uitgevoerd en agendeert dit bij het Presidium van de gemeenteraad.

Nauwkeurig:

Let ook op de details, is precies en accuraat. Werkt ordelijk en systematisch en is gericht op de kwaliteit.

Plannen en organiseren:

Kan op effectieve wijze doelen en prioriteiten bepalen en de daarvoor benodigde acties uitzetten. Voor zichzelf, voor de gemeenteraad en het College. Werkt systematisch naar een doel toe zoals een gemeenteraad of raadscommissie. Weet de werkzaamheden effectief te combineren.

Samenwerken :

Weet anderen te motiveren tot samenwerking, eventueel in combinatie met het College. Kan ook zelf bijdragen aan een gezamenlijk resultaat. Ook wanneer dit resultaat niet leidt tot persoonlijk voordeel.

Uitdrukken:

Weet in heldere taal kernachtig (met ook voor nuances) verslag te maken en standpunten weer te geven. De teksten zijn ook te begrijpen voor ambtelijke medewerkers en burgers, en hebben een duidelijke structuur.

Zelfstandig:

Kan zonder hulp van anderen initiatief nemen en taken uitvoeren, zoals besproken en binnen de afgesproken tijd. Lost zelf problemen en onverwachte zaken op. Weet zelf zijn werkzaamheden te plannen. Vindt het niet erg om een solistische functie te vervullen.

Checks and balances:

Waarover nog te weinig wordt gesproken, is over het stelsel van Checks and Balances. De gemeenteraad heeft daarbij het laatste woord als eindverantwoordelijke. Een raadsgriffier kan hierin signalerend en adviserend zijn.

Ervaring

De functie van raadsgriffier is (in 2002) ontstaan door de Wet op de dualisering van het gemeente- en provinciaal bestuur. Daarvoor mocht ik al (als pionier) raadsgriffier zijn. Hiervoor was ik vanuit de Rijksoverheid beschikbaar gesteld aan drie kleine gemeente, die samen één gemeente gingen vormen. Daardoor werd het dualisme daar eerder ingevoerd dan in de rest van het land. Dat is geen doorsnee situatie. Én er is geen ervaring hiermee en de implementatie van het dualisme valt samen met het vormen van een nieuwe gemeente. Daarna ben ik raadsgriffier gebleven bij andere gemeenten.

Binnen de Rijksoverheid ben ik decennialang directie- en bestuurssecretaris geweest bij een dienstonderdeel dat nationaal en internationaal opereerde in verband met handhaving en opsporing bij grensoverschrijdende milieucriminaliteit, toezicht op stralingsobjecten (waaronder ook kerncentrales en medische faciliteiten) en milieuhandhaving bij geheime defensieobjecten. Tegelijk, het laten ontwikkelen van nieuwe en verbeterde opsporingsmethodes, zulks in samen werking met het Gerechtelijk Laboratorium en kennisinstututen. Maar, ook programmasecretaris bij Rijksbrede- en landelijke programma's, waaronder de aanzet tot e-Service binnen de Overheid door middel van geïntegreerde vraaggerichte dienstverlening. Het waren al-met-al elke keer complexe processen, die om een adequate ondersteuning en coördinatie vraagt. Hierdoor was ik (toen) ook betrokken bij het landelijke programma Dualisme, daar waar de basis daarvoor werd gelegd.

Achtergrond

Dit werk doen, is mede mogelijk dankzij (actuele) kennis.

Staatsrecht:

Ik ben geen jurist, maar wel een deskundige op het gebied van Staatsrecht. Immers, het werk en functioneren van het politiek-bestuur berust op Staatsrecht en dat is geen juridisch vak. Voorkomen moet worden dat het gemeentebestuur gaat des-functioneren door alles alleen maar juridisch te benaderen en de regels omtrent het gemeentebestuur alleen maar juridisch wordt uitgelegd. Dat is 'dood in de pot'. Daar waak ik voor. Het advies is om juist geen jurist aan te stellen als raadsgriffier, maar daaraan andere eisen te stellen.

Informatietechnologie:

Ik ben de enige raadsgriffier met ook kennis en ervaring met IT en IT-vraagstukken. Moderne griffies kunnen niet zonder deze kennis. Dat reikt verder dan alleen technologie voor de ondersteuning van de bestuurlijke processen. Zo heb ik toentertijd ook al geëxperimenteerd met spraakherkenning. In mijn dagelijks werk is dat al aan de orde.

IT-kennis is tegenwoordig een must voor raadsgriffiers om de gemeenteraad met woord en daad te kunnen bijstaan en te adviseren, als het gaat om doelstellingen en randvoorwaarden bij geautomatiseerde processen binnen een gemeente (en de daarbij te gebruiken algoritmes), mede vanwege het beheer van de begroting.

Algoritmes zijn niet nieuw, dat was er ook al toen de computers nog niet bestonden. Alleen door automatisering zijn deze complexer geworden en minder goed controleerbaar, terwijl deze algoritmes wel de taak van de gemeenteraad raakt (als eindverantwoordelijke binnen de gemeente). De vraag is dan, waarop zal een gemeenteraad moeten opletten. Een raadsgriffier met IT-kennis heeft dan meerwaarde.

Wiskunde:

Beleidsvorming (maar ook beleidsuitvoering) berusten van oudsher (maar tegenwoordig meer dan toen) op (beleids-) modellen. Wil een gemeenteraad (op voorstel van het College) besluiten nemen en daarna toezicht daarop houden, dan begint dat met het kunnen doorgronden van deze modellen. Daar gaat het meer-en-meer afschuwelijk mis, ook omdat kennis daaromtrent ontbreekt bij mening raadsgriffier en/of griffie.

Er zijn goede-, minder goede- en zelfs slechte modellen. En, zonder modellen lukt het niet, dan wordt er blindgevaren.

Het staat en valt met de aannames die binnen dat model worden gehanteerd. Dat zijn politie-bestuurlijke keuzes (die (nog) onzichtbaar blijven). Meer-en-meer is het inzicht ontstaan, dat je van tevoren eerst met de gemeenteraad stil moet staan bij deze aannames eer je een model gaat gebruiken om tot beleid (en besluit van de gemeenteraad) te komen en als het gaat om de uitvoering van dat beleid en om dat als gemeenteraad te monitoren. Het hebben over deze aannames is ook een maatschappelijk debat.

Dit doen vraagt om een raadsgriffier met kennis van wiskunde en (samen met experts) in staat is om modellen te doorgronden, de politiek-bestuurlijke bespreekpunten daaruit te distilleren en aan de gemeenteraad mee te geven. Beter gezegd, dat via het College deze analyses van aannames op tafel worden gelegd bij de gemeenteraad. Het zijn andere eisen aan een raadsgriffier om dat proces goed te laten verlopen. Ondergetekende heeft van oudsher een wiskundige achtergrond, daarbij gespecialiseerd ten aanzien van statistiek, en heeft de studie Wiskunde in beleid gedaan.

Zorgpunt zijn de modellen die derde gebruiken, als zij werkzaamheden voor de gemeente vervullen. Daarop is geen zicht en bij aanbestedingen worden daarover ook geen vragen gesteld, terwijl er meer-en-meer externen (met hun modellen) worden ingezet. Dat maakt de positie van het politiek-bestuur kwetsbaar. Het raakt het goed democratisch functioneren van een gemeente en de gemeenteraad.

Communicatie:

Door mijn sociaal-agogische opleiding heb ik me toentertijd mij specifiek gericht op (ook) Communicatie-psychologie. Immers, iedereen communiceert op zijn eigen manier. Sommige mensen proberen vooral een oplossing te zoeken, terwijl anderen eerst alles in detail willen bespreken. De een vindt het ook moeilijker om

zich te uiten met woorden dan de ander. Verder kunnen er ook verschillen zitten in de manier waarop er gecommuniceerd wordt in bepaalde culturen. Tenslotte kan de manier waarop je communiceert te maken hebben met je opvoeding, achtergrond, levensbeschouwing en levenservaring.

Door zulke verschillen in communicatie kunnen problemen ontstaan, zowel binnen een gemeenteraad (of andere organen binnen de gemeente) als binnen de gemeenschap. Er worden dan problemen ondervonden en dat wordt opgelost met meer communicatie, waardoor het probleem erger wordt. Het is een paradox.

Voorbeelden van dit soort (negatieve) communicatiepatronen zijn: aanvallend op elkaar reageren, vermijden van onderwerpen of aandringen waardoor de ander zich terugtrekt. Daarentegen kan een gebrek aan communicatie juist ook voor problemen en irritaties zorgen. Sluipenderwijs tast dat het onderling vertrouwen aan binnen een gemeenteraad en/of het vertrouwen tussen gemeenteraad en samenleving.

Daarbij speelt verbaal communiceren een rol, maar ook gezichtsuitdrukking en lichaamstaal (bijvoorbeeld, tijdens vergaderingen). Je zal daar wat mee moeten doen en dit zal zeker een gesprekspunt zijn met de voorzitter van de gemeenteraad om samen na te gaan wat er nodig is om het tij te keren. Ondergetekende observeert en signaleert en kom met bevindingen en adviezen, gericht op het goed functioneren van de gemeenteraad.

Antropologie:

Door mijn sociaal-agogische opleiding heb ik me toentertijd mij specifiek gericht op (ook) antropologie. Daar die niets actief mee, wel dat ik oog heb voor gedrag en sociale aspecten binnen een groep of gemeenschap. Kort door de bocht gezegd, nagaan 'hoe de hazen lopen' en 'hoe een koe en haas vangt'. Het heeft te maken met cultuur ter plekke en hoe zich dat heeft kunnen ontwikkelen, welke veranderingen er spelen, en wat daarvan de consequenties kunnen zijn.

Deze eigenschap heeft zich verder ontwikkeld in mijn werk als bestuurs- en directiesecretaris binnen een internationaal opererend dienstonderdeel binnen de Rijksoverheid. Diplomaten hebben deze eigenschap ook. Ook een raadsgriffier is een diplomaat binnen een politiek verdeeld gremium, als een gemeenteraad. Het is onderzoeken wereldbeelden van verschillende groepen met interesse in een bepaalde zaak en het kijken naar hoe verschillende groepen risico evalueren en hoe zij zich dat voorstellen.

Daarmee is dit verworden tot corporate antropologie. Dat helpt te zien wat er zich werkelijk afspeelt in de dynamiek van de organisatie of een gremium (zoals een gemeenteraad, commissies en werkgroepen, raar ook lokale gemeenschappen), dit in termen van rangorde, de gedragspatronen, rituelen, onderlinge relaties en verhalen. In het verschil zien tussen de formele organisatiestructuur en de informele machtsbronnen.

Corporate antropologie neemt de dynamiek tussen verschillende werelden als uitgangspunt. Tussen deze werelden zit altijd een spanningsveld. Zo is er de wereld van het College en Gemeenteraad, College en het management, management en die van de werkvloer, de gemeente en de burgers. Daarmee is corporate antropologie een nuttige, zo niet essentiële aanvulling voor ook beleidsadviseurs en raadsgriffiers. Niet alleen de mensen, maar ook de spirits moeten geïntegreerd worden, anders houd je twee partijen over die elkaar wantrouwen. Het is het samen vinden van een gemeenschappelijke spirit. Dat helpt ook om bruggen te slaan binnen het Driehoeksoverleg (burgemeester, gemeentesecretaris en raadsgriffier) en binnen een samenleving.

Bestuur, management, beleid en organisatie:

Ondergetekende heeft de leergang Gemeentesecretaris gedaan. Deze studie is bestemd voor mensen die de functie van gemeentesecretaris vervullen. Dat draagt bij om een gesprekspartner te zijn voor de gemeentesecretaris binnen een gemeente. 'Je verstaat elkaar' om tot afstemming te komen. Dat is belangrijk voor het goed functioneren van het gemeentebestuur (College en Gemeenteraad). Als raadsgriffier heb je dan feeling met alle aspecten van bestuur, management, beleid en organisatie (mede door mijn ervaring als bestuurs- en directiesecretaris binnen de overheid).

Voorloper

Vanuit het programmabureau Bestuurlijke vernieuwing ben ik toentertijd aan gemeenten beschikbaar gesteld om – vooruitlopend op de rest van het land het Dualisme te implementeren. Hierdoor waren we toen al bewust van een mogelijke valkuil. Het gaat om dezelfde valkuil als bij type wetten als bij Wet openbaarheid van bestuur toen en Wet openoverheid thans, privacywetgeving en de klokkenluidersregeling. Belangrijk is dat deze type wetten uit de klauwen worden gehouden van juristen.

Het zijn geen gewone wetten, maar kunnen beschouwd worden als supplementen op de Grondwet. En, ook de grondwet laat zich niet lezen als een gewone wet. Je kunt deze zaken niet juridische benaderen, maar ook een ethisch gesprek binnen de gemeenteraad. Deze wetten zijn slechts een hulpmiddel om niet 'door een bodem te zakken'. Vervolgens wordt men uitgenodigd om zelf de late hoger te leggen.

De uitdaging voor elke gemeenteraad is, om daaraan invulling te geven en voor zichzelf de lat hoger te leggen. Een raadsgriffier met Staatsrechtelijke kennis, kan daarbij nuttig zijn. Een juridische benadering alleen maakt dat je niet verder reikt dan wat de wetgever als minimum is aangegeven. Ondergetekende zal de gemeenteraad stimuleren om stappen te zetten en hierover het gesprek wordt gevoerd (zonder daarin sturend te zijn).

Arbeidsbeperking

Ik ben geboren met een beperking. Dat is niet erg. Het is een kwestie van de juiste hulpmiddelen en dat de (werk-) omgeving daarmee rekening houdt of daarvoor begrip heeft. Anders gezegd, je bent met een beperking beslist niet gehandicapt, maart door je omgeving kun je wel gehandicapt raken.

Ik mag terugkijken op een boeiende en veelzijdige loopbaan, waarbij ik te maken heb gehad met de vele aspecten van bestuur, management, beleid en organisatie, waaronder ook het zijn van wethouder ad interim (van buitenaf) vanwege een specifiek vraagstuk binnen een gemeenschap. Mijn beperking heeft daarbij niet in de weg gestaan, wel soms onbegrip of te weinig medewerking.

Kosten

Ik ben extra goedkoop ten opzichte van andere raadsgriffiers en ook aanzienlijk goedkoper ten opzichte van externe raadsgriffiers ad interim. Een deel van de reguliere personeelslasten zijn niet van toepassing. En, door mij daarom tijdelijk op de loonlijst te zetten, heeft de gemeente ook geen bemiddelingskosten en met een fee te maken van een derde.

Tot slot

Het is voor iedereen raadzaam om ook een tijdje afstand te nemen van je werk, zeker als je dat werk al jaren doet. Je kunt dan bedrijfsblind worden en denken dat wat er gebeurt 'normaal' is (ook als raadsgriffier). Dat kun je doen door, bijvoorbeeld, een sabbatical. Daarna treed je weer 'fris' en 'verrijkt' aan. Het komt ten goede van de uitvoering van je werk.

In mijn geval had dat te maken met mantelzorg. Het is geen kwestie geweest van een tijdje 'niksen'. Het was hard werken en wat niet te combineren was met de functie van raadsgriffier. Dit in verband met langdurige en intensieve zorg (7*24). Dat is extra verrijkend om daarna weer de oude rol te vervullen van raadsgriffier. Je komt daardoor extra sterk terug.

Naast mijn werk van raadsgriffier heb ik ook ruime ervaring als (gecertificeerd) lid van een Raad van Commissarissen/Toezicht en heb ik (landelijk) zitting gehad in adviesraden/-commissie/-groepen. En, vanuit dat advies werk betrokken bij het doorlichten van (verouderde) beleidsmodellen vanwege onjuistheden.

Overigens, het raadswerk is me met de papepel ingegoten. Ik ben opgegroeid in een familie met bestuurders en in een gezin waarvan de moeder lid was van de gemeenteraad. Als kind krijg je dan al indrukken mee hoe een gemeenteraad functioneert en dat was voor mij ook de trigger om bij de overheid te gaan werken in het algemeen en bij een gemeente in het bijzonder.